

Posudek školitelky disertační práce

Studentka : Mgr. Blanka Žížková

Název práce: Sociodemografické a osobnostní charakteristiky závislých těhotných žen a matek na návykových látkách

Školitelka: Doc. PhDr. Helena Zášková, CSc.

Hodnocení

Současná odborná literatura integrující poznatky z psychologie, sociologie, psychiatrie či sociální práce věnuje tématu závislosti na drogách obecně velmi široký prostor. Počet publikací, mediálních relací i populárních článků svědčí o rozsáhlém zájmu o rozmanité souvislosti a aspekty tématu. V rámci bio-psycho-sociálně-spirituálních souvislostí se upírá pozornost k dopadům závislosti na prožívání a chování jednotlivců, mezilidské vztahy, hodnotovou orientaci, životní styl aj..

Tradičně se rozvíjí výzkum důsledků závislosti na zdraví a další aspekty kvality života uživatelů, avšak studium problematiky závislosti u specifických populačních skupin, jako například u matek a těhotných žen, se za tímto obecným trendem zkoumání poněkud opožďuje. Z tohoto zorného úhlu představuje posuzovaná **disertační práce příspěvek k dané, vysoce aktuální, naléhavé a v domácích podmínkách nepříliš řešené problematice**. Důvodem mimořádné aktuálnosti je také vznik nové rizikové skupiny - dětí závislých žen. Obtížnou životní situaci těchto dětí, často nebezpečnými drogami poškozených v průběhu těhotenství, komplikuje skutečnost, že matky - závislé ženy, bývají většinou svobodné, nižšího věku, se socioekonomickými problémy, jejichž nedostatečná péče způsobuje dětem další psychickou újmu. Významná je i proměna drogové scény naznačující specifika v užívání drog ženami a matkami, která z tohoto problému vytváří relativně samostatný předmět poznání.

Disertační práce v rozsahu 180 stran (plus přílohy) obsahuje dvě základní části, teoretickou a praktickou, které jsou dále členěny do deseti kapitol.

Teoretická část práce (s. 9 -73), rozčleněná do tří hlavních kapitol, se po stručném terminologickém vymezení věnuje postupně zvláštnostem abúzu u žen obecně a v průběhu těhotenství a dalším rizikovým formám chování těhotných, zvláště suicidálnímu chování. Popisuje osobnostní charakteristiky uživatelů drog, psychologické aspekty zátěžových situací,

včetně faktorů odolnosti vůči zátěži. Teoretickou část uzavírá pasáž o zdravotně sociální péči o těhotné ženy a matky v České republice, doplněná o zahraniční zkušenosti v této oblasti.

Tato část disertační práce je zpracována na základě vyčerpávající české a slovenské odborné literatury, kterou vhodně doplňuje řada zahraničních elektronických a tištěných zdrojů, získaných z renomovaných databází. Jednotlivé kapitoly, určené proměnným, sledovaným výzkumem jsou logicky řazeny a vhodně provázány.

Výzkumná část disertační práce obsahuje všechny potřebné náležitosti, tj. formulaci výzkumného cíle první etapy výzkumu realizovaného kvalitativním postupem (s.74); formulaci sedmi hypotéz ke druhé etapě výzkumu realizovaného kvantitativním postupem (s.74 -75); popis výzkumného souboru, včetně procedury (s. 76); popis metod získávání dat v obou etapách výzkumu (s. 77 -80) a metod zpracování a analýzy dat (s. 80 - 81). Dále prezentuje, interpretuje a diskutuje velké množství výsledků získaných u souboru závislých matek a těhotných v první a druhé etapě výzkumu (s. 82 -158). Práci doplňuje závěr, doporučení pro praxi (s.159 -164) a seznam použitých zdrojů (s.165 -179). Práce je opatřena přílohami.

Z množství získaných výzkumných dat z první etapy výzkumu stojí za zmínku například zjištěné sociodemografické proměnné závislých žen, zahrnující mnohé negativní charakteristiky primární rodiny, neupokojivé, případně absentující blízké mezilidské vztahy, tvořící základ problematických sociálních sítí a nedostatečné sociální opory. Výzkum také zachytil a popsal průběh individuální drogové kariéry v souvislosti s graviditou, vnitřní vztah vůči nenarozenému nebo již narozenému dítěti a v neposlední řadě i asociace abúzu s dalšími formami rizikového chování žen.

Také druhá etapa výzkumu přináší zajímavý pohled do vnitřního světa sledovaných žen a ukazuje na některé rizikové dispoziční proměnné podle pětifaktorového modelu osobnosti, adaptivní i maladaptivní způsoby zvládnání životní zátěže, potíže s hledáním nalézáním životního smyslu. Všechny tyto výsledky bezesporu obohacují teorii a ústí do řady praktických aplikací ve zdravotně sociální sféře.

V souvislosti s výzkumem je třeba zmínit množství komplikací, jimž studentka musela čelit při získávání potřebných dat (nemotivovanost a neochota ke spolupráci ze strany žen, jejich nespolehlivost a nesvědomitost).

Teoretická a empirická část práce jsou obsahově i rozsahem vyvážené, jednotlivé části jsou kvalitně zvládnuté a tvoří kompaktní celek. V klíčových pasážích pisatelka používá jasné a výstižné formulace (například při vymezení cílů, hypotéz). Výsledky získané výzkumem popisuje srozumitelně, pro ilustraci používá řadu formálně a věcně správných tabulek a grafů. Provedení výzkumu je po metodologické stránce správné, použité diagnostické metody i metody zpracování výsledků, včetně statistických jsou adekvátní dané problematice. Kombinace kvalitativních a kvantitativních postupů je vhodná a přiměřená.

V části diskuze prezentuje dosažené výsledky výzkumu, uvádí v čem jsou zajímavé, překvapivé či nové a přínosné a provádí jejich komparaci s podobnými výzkumy, realizovanými v zahraničí.

Předložená disertační práce se pokouší teoreticky i empiricky přispět k některým dílčím odpovědím na otázky spojené se závislostmi matek a těhotných žen. I když práce zdůrazňuje především vybrané sociálně psychologické aspekty dané problematiky, z hlediska celkové perspektivy teoretického rámce je možné ji chápat jako příspěvek, umístěný ve specifickém interdisciplinárním prostoru, tvořeném průnikem oboru sociální práce a psychologie. **Stanovené cíle doktorské disertační práce byly splněny.**

Připomínky:

- po *formální* stránce jsou v disertační práci drobné citační chyby, formulační neobratnosti a nepřesnosti, například definování kruhem;
- po *obsahové* stránce zahrnuje práce některé redundantní pasáže s nepřínosným textem, na druhé straně některé kapitoly postrádají hlubší propracovanost a rozsáhlejší orientovanost v zahraniční literatuře;
- ke stránce *výzkumného designu* a stránce *metodické* (výběr a aplikace metod) nemám připomínky.

ZÁVĚR

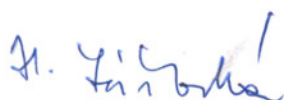
Celkově splňuje práce požadavky kladené na doktorské disertační práce. Doporučuji přijetí disertační práce k obhajobě a navrhuji udělení titulu Ph.D. v oboru: Prevence, náprava a terapie zdravotně sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů.

K ústní obhajobě:

Uvedte motivy plánovaného počtí u žen - aktivních uživatelék drog.

Místo vypracování a datum: v Českých Budějovicích, 2009-11-05

Podpis:

Kontakt na školitelku:

Doc. PhDr. Helena Zášková, CSc.,
Katedra sociální práce a sociální politiky,
Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity
Staroměstská 16
370 04 České Budějovice
zaskodna@zsf.jcu.cz